

Motion till riksdagen

1989/90:Jo238

av Lars Norberg m.fl. (mp)

En jordreform

Bakgrund

Miljöpartiet de gröna arbetar för ett decentraliserat samhälle där makten ska finnas så nära människorna som möjligt. I det gemensamma program som European Greens antog inför valet till Europaparlamentet uttrycktes det på följande sätt: "Beslut ska inte fattas på en högre nivå än vad som är absolut nödvändigt".

Exempel på förslag att flytta makten närmare människorna är att löntagare ska ha förköpsrätt när det företag där de arbetar säljs och att föra över löntagarfondernas pengar till närfonder, vilka ska stimulera småföretagande och stödja löntagare som vill köpa de företag där de arbetar. Dessa förslag utvecklas närmare i andra partimotioner.

När det gäller lantbruksområdet – jord och skog – är vi kritiska till utvecklingen mot allt större enheter. Utvecklingen leder till att färre människor får möjligheten att själva ta ansvar för jord- och skogsbrukande som egna företagare. Framförallt inom skogsbruket har det storskaliga ägandet varit mycket negativt för naturvärden genom att resultatet har blivit att metoder som inte är skonsamma mot naturen, t.ex. stora kalhyggen och hyggesplöjning, blivit de dominerande.

Den gällande jordförvärvslagen (1979:230) har ett regionalpolitiskt syfte, vill främja strukturrationaliseringen och stärka sambandet mellan ägande och brukande. Detta uttrycks i dess första paragraf: "Syftet med denna lag är att främja en från allmän synpunkt lämplig utveckling av företag inom jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen (lantbruksföretag). Vid tillämpningen skall eftersträvas att från regionalpolitisk synpunkt ändamålsenliga företag bildas."

Vi delar inte tolkningen av begreppet "ändamålsenliga" som varit rådande. Tolkningen har lett till att allt fler fastigheter har slagits ihop och deltidjordbruket har motarbetats.

Utredningen om jordförvärvslagen

Enmansutredaren Sören Wibe presenterade i september förra året en utredning om jordförvärvslagen. Utredningen påvisar att lagens måluppfyllelse har varit dålig och att de olika målen delvis har motverkat varandra. Endast

i ett avseende har lagen, enligt utredningen, varit effektiv och det är när det gäller att förhindra uppköp av juridiska personer.

Syftet att rationalisera har bidragit till att avfolka landsbygden genom att brukningsenheterna har blivit allt större. "Ambitionen att med lagens hjälp rationalisera jordbruket har alltså stått i direkt motsättning till ambitionen att med lagens hjälp öka befolkningen på glesbygden." Lagen gäller inte släktförvärv och många gårdar står tomma eftersom de som har ärvt gårdarna har bosatt sig på annat håll.

Bo- och brukarplikt

Med bo- och brukarplikt menar vi att den som äger en lantbruksfastighet också bör vara den som bor och brukar den. Priserna har ökat starkt på en del lantbruksfastigheter, framförallt mindre fastigheter med skog nära storstäderna. Många gånger bosätter sig inte köparna på fastigheterna och brukar dem inte aktivt. Detta beror på att de inte köps på grund av ett intresse att bosätta sig på landsbygden. De köps ibland i direkt spekulationssyfte, ibland för att tjäna som alternativ bostad eller fritidshus varvid jorden arrenderas ut eller vansköts. Den här utvecklingen försvårar för dem som har intresse av att bosätta sig på landsbygden och bedriva jord- och skogsbruk. En prisreglering är ett klumpigt instrument när det gäller att stoppa utvecklingen. Det är näst intill omöjligt att avgöra vad som är ett rimligt pris på en fastighet. Genom att införa bo- och brukarplikt konsekvent skulle en naturlig dämpning av priserna uppnås. De som är intresserade av att bruka en lantbruksfastighet skulle få större chans att göra det och reformen kunde bidra till att förhindra att glesbygden avfolkas.

Bo- och brukarprincipen ska inte bara gälla vid försäljning utan också de fastigheter som nu står tomma därför att ägaren är bosatt i någon annan del av landet. Den som köper en fastighet ska inom fem år bosätta sig på fastigheten och bruka den, själv eller med hjälp av anställd personal. Den som ej inom fem år uppfyller dessa villkor måste bjuda ut fastigheten till försäljning. I den mån det inte finns intresserade köpare skulle naturligtvis inte de nuvarande ägarna tvingas sälja. Ett statligt uppköp av fastigheterna är meningslöst.

Vid arv av fastigheten är det rimligt att arvingarna får en betänketid på 15 år trots problemet med att byggnaderna under tiden kan förfalla. Anledningen till detta är att de som ärver fastigheten ofta har en speciell känslomässig bindning till den. Samtidigt kan det vara svårt att bestämma sig snabbt därför att man har ordnat sitt liv med arbete och bostad i annan del av landet och kan ha en familj att ta hänsyn till. Om arvingen är omyndig vill vi att ännu längre betänketid än 15 år ska gälla. Ett minimum bör vara 10 år från 18-årsdagen.

Undantag från bo- och brukarplikt

När det gäller rena skogsfastigheter behöver inte brukarplikten gälla. Detta beror på att skogen har så många andra användningsområden än att producera virke och att dessutom skogens omloppstider är så långa att det är svårt att avgöra vad som är brukande. För naturvårdens del är det tvärtom positivt

om inte skogsmarken utnyttjas så hårt för virkesproduktion. Vid pension eller änkestånd måste naturligtvis fastighetsägaren ha rätt att bo kvar på gården även om han/hon inte själv kan bruka marken. Men om det finns intresserade människor som vill bruka marken bör den arrenderas ut.

Brukarplikten ska inte gälla på fastigheter där marken är utarrenderad och bostadshuset hyrs ut till årsboende så länge hyresgästen är den samma. Bo- och brukarplikten ska heller inte bryta ingångna arrendeavtal.

Arrendatorer som inte vill köpa de fastigheter de brukar skulle inte vara tvungna att köpa utan kunna fortsätta som arrendatorer som vanligt.

Försäljningen av mark behöver inte bara innebära försäljning till nya brukare utan kan också gälla komplementmark till jord- och skogsbrukare som har behov av mer mark för att kunna försörja sig.

Statlig mark

Domänverket, statskyrkan och universiteten äger mycket jord- och skogsbruksmark. Vi tycker att de som är intresserade av att vara egna skogs- och jordbrukare ska få chansen. Därför bör domänverkets, kyrkans och universitetens mark säljas ut till enskilda som är intresserade. Vi vill också uppmantra de som vill bruka mark tillsammans i kooperativ form eller liknande att köpa statlig mark. I sådana fall skulle mark för att bilda större brukningsenheter säljas. Staten bör inte ta ut högre pris än att det även för människor utan mycket eget kapital skulle vara möjligt att etablera sig. Detta skulle kunna leda till att ett stort antal helt nya mindre skogsfastigheter bildas.

Brukningsenheternas storlek

Vi vill uppmantra olika former av "kombisysselsättning" på landsbygden och tycker det är positivt att arbete med lantbruk kan kombineras med annat. För många människor ger det större livskvalitet att leva ett variationsrikt liv och det är utvecklande att arbeta med olika slags verksamheter. Därför vill vi att förtur vid försäljning av lantbruksfastigheter ska ges till dem som vill bosätta sig och bruka fastigheten utan att den slås ihop med annan fastighet, även om den inte kan vara enda försörjningskälla

Mindre brukningsenheter ger fler chansen att arbeta med lantbruk och bidrar till en levande landsbygd.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i jordförvärvslagen att sambandet mellan boende och brukande av lantbruksfastigheter stärks i enlighet med vad som anförs i motionen,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till försäljning av statens, kyrkans och universitetens jord- och skogsbruksmark i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i jordförvärvslagen så att jordbruksmark i första hand säljs till den som ämnar

bosätta sig och bruka fastigheten utan att slå samman den med annan fastighet i enlighet med vad som anförts i motionen.

Mot. 1989/90
Jo238

Stockholm den 24 januari 1990

Lars Norberg (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Carl Frick (mp)

Gösta Lyngå (mp)